

SEKTIOLAPSEN ENSI-IHOKONTAKTI JA ENSI- IMETYS

IMETYSKOORDINAATTORI JOHANNA KOIVISTO, HYKS

MITEN SEKTIO VAIKUTTAA IMETYKSEEN?

Vaikutukset vauvaan, äitiin ja
maidontuotantoon.

IMETYKSEN HORMONAALINEN SÄÄTELY MUUTTUU

- Alatiesynnytyksen jälkeen maitoa heruttava oksitosiinihormoni erittyy pulsseittain äidin imettäessä
- Sektion jälkeen oksitosiinipulsseja esiintyy harvemmin äidin imettäessä
- Alatiesynnytyksen jälkeen maitomäärää säätelevän prolaktiinin pitoisuus nousee äidin imettäessä
- Sektion jälkeen prolaktiinipitoisuus laskee äidin imettäessä

E. Nissen et al. Different patterns of oxytocin, prolactin but not cortisol release during breastfeeding in women delivered by Caesarean section or by the vaginal route *Early Human Development* 45 (1996) 10.7-118

LAPSEN SUOLISTON MIKROBIKANTA MUUTTUU

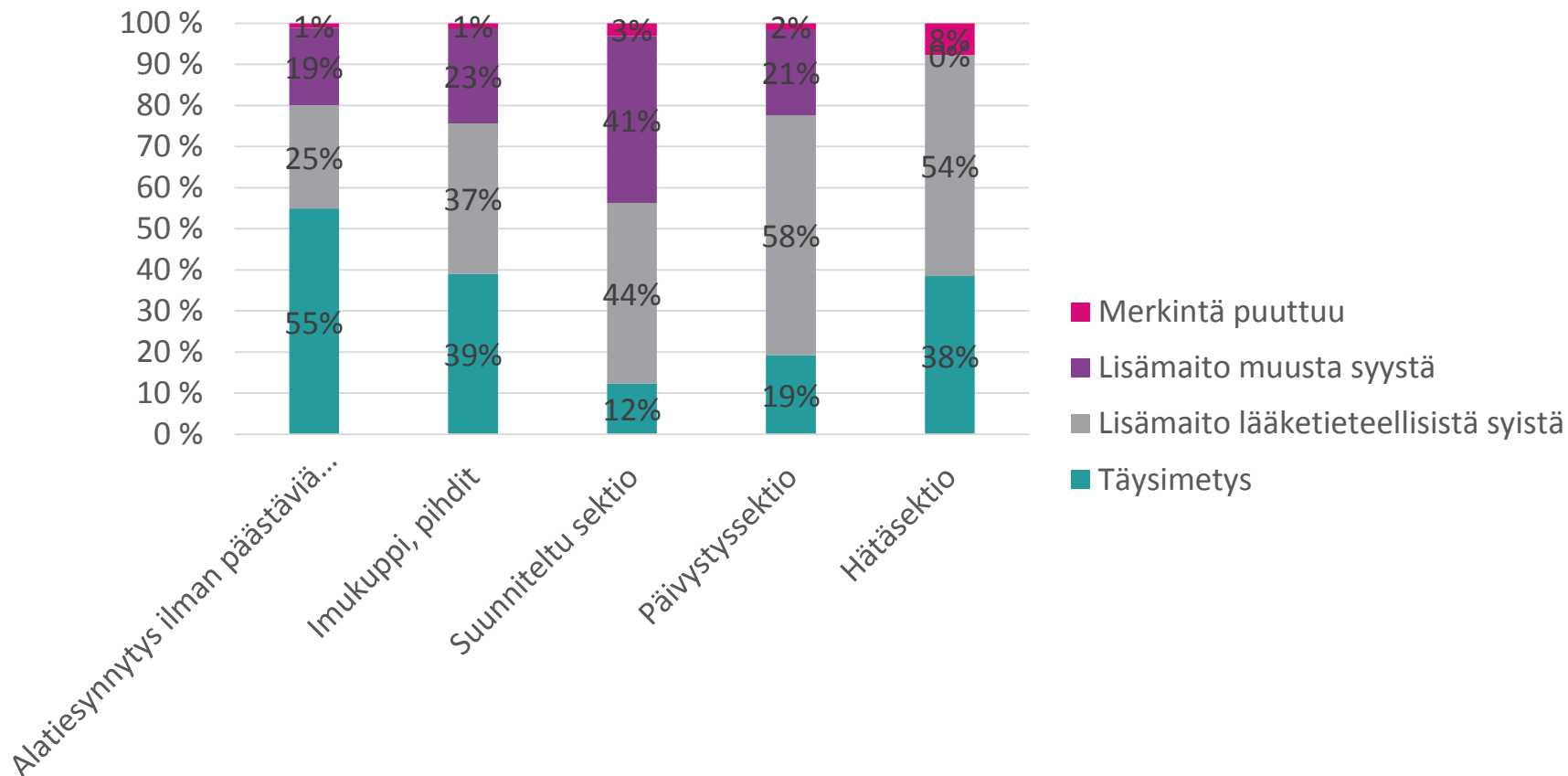
- Enemmän *C difficile*ä
- Vähemmän bifidobakteereja
  - Bifidobakteerit estävät monien haitallisten bakteereiden kolonisoitumista suolistoon
- Sektioilla syntyneillä lapsilla on suurempi riski sairastua suolistoinfektioihin.
  - Tanskalainen kohorttitutkimus, N=1 700 000. Bager et al 2009.

Biasucci et al 2010: Mode of delivery affects the bacterial community in the newborn gut

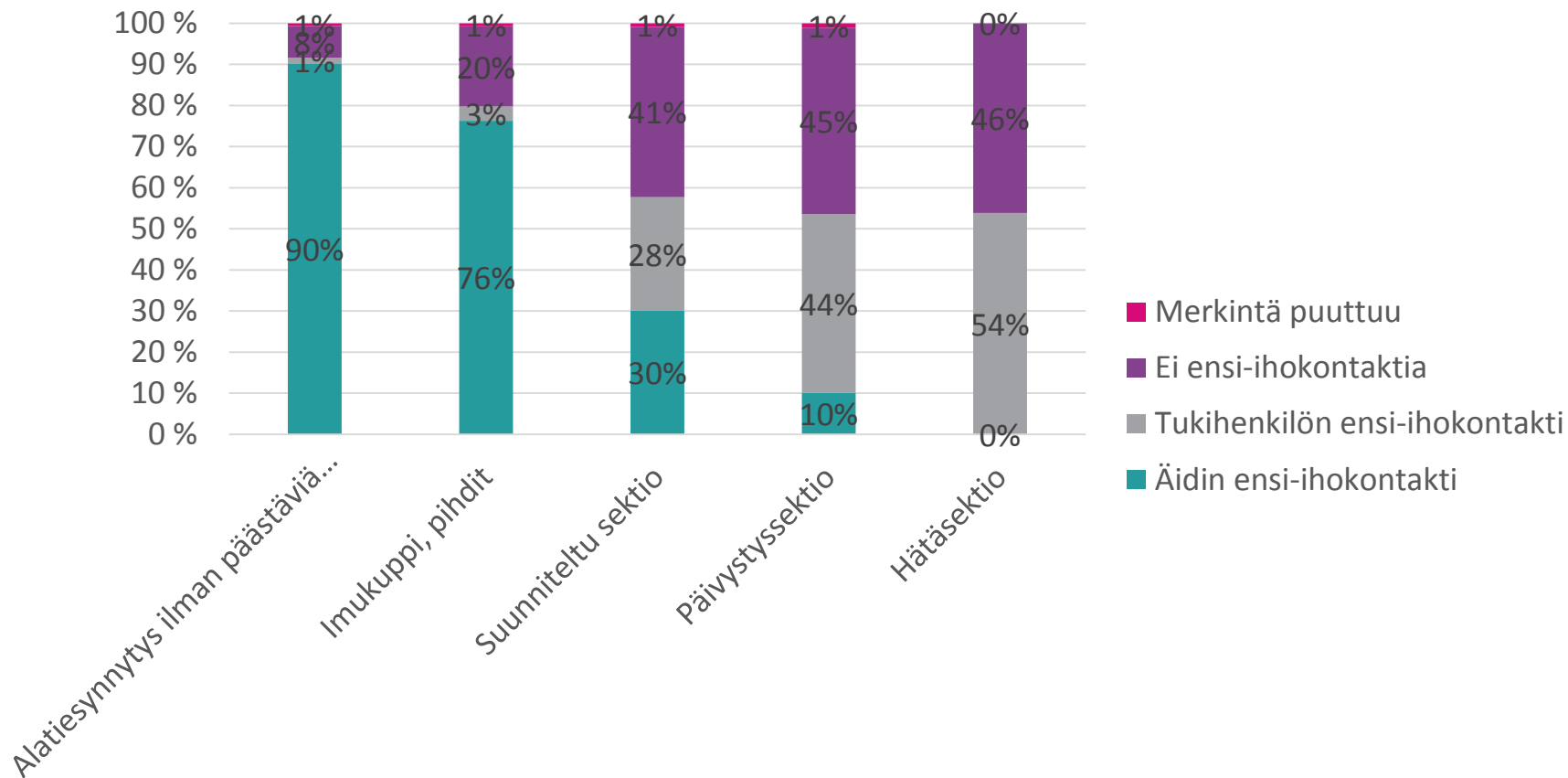
VAIKUTUKSET IMETYKSEN TOTEUTUMISEEN

- Sektiolla synnyttäneillä ensisynnyttäjillä 30 % isompi riski, että maidonnousu on viivästynyt (yli 72 tuntia synnytyksestä), jos äiti on yli 30-vuotias tai BMI yli 30
  - NOMMSEN-RIVERS ET AL, Delayed onset of lactogenesis among first-time mothers is related to maternal obesity and factors associated with ineffective breastfeeding. Am J Clin Nutr 2010.
- Elektiivinen keisarileikkaus on isompi riski imetyksen käynnistymiselle kuin päivystysleikkaus
  - Prior et al, Breastfeeding after cesarean delivery: a systematic review and meta-analysis of world literature. Am J Clin Nutr 2012;95:1113–35.
- Suurentunut riski lopettaa imetys 9 viikon sisällä synnytyksestä
  - Hauck et al, A Western Australian Survey of Breastfeeding Initiation, Prevalence and Early Cessation Patterns. Matern Child Health J (2011) 15:260–268

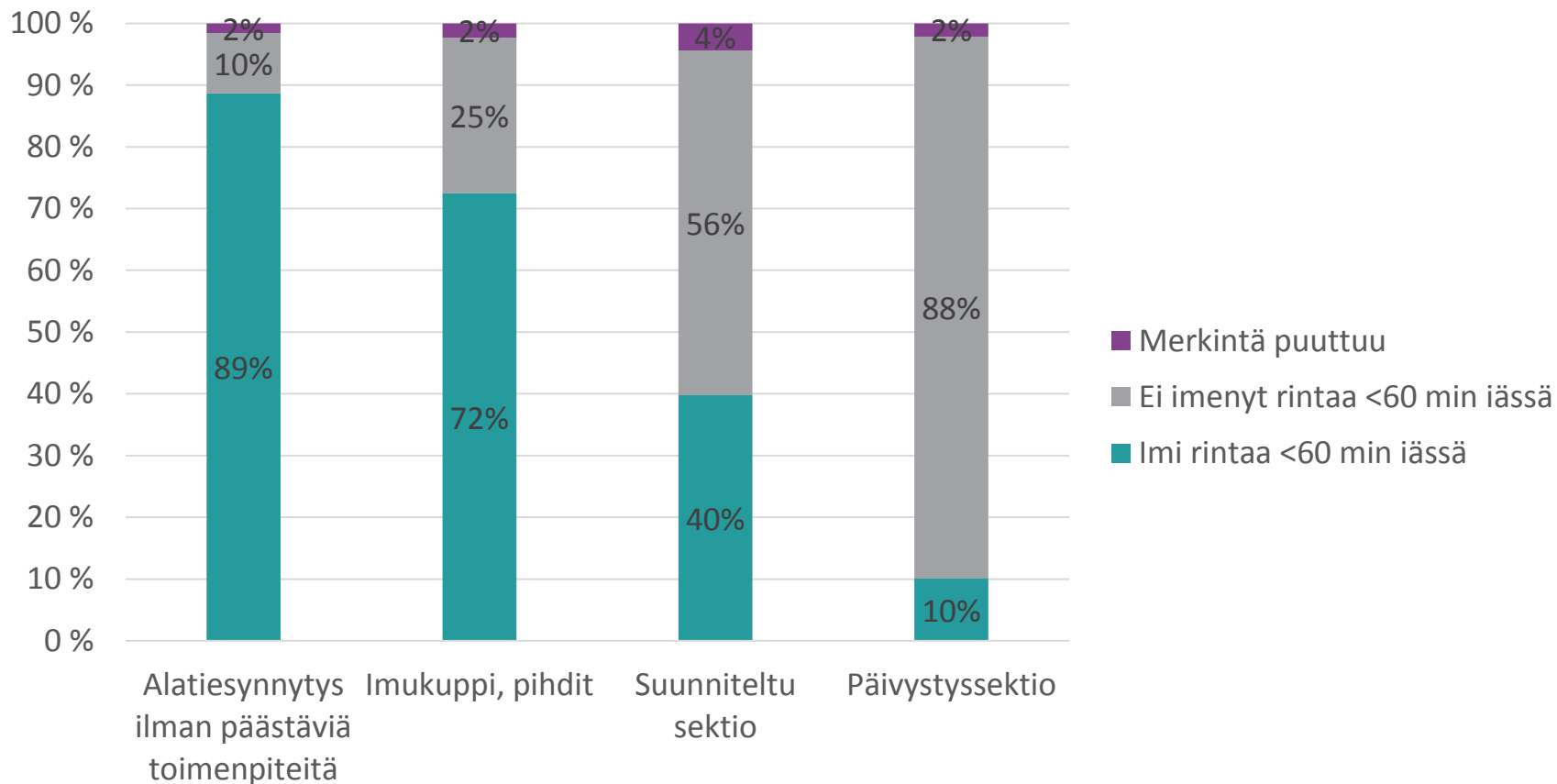
TÄYSIMETYKSEN TOTEUTUMINEN SYNNYTYSTAVOITTAIN HYKS SYNNYTYSSAIRAALOISSA 2015

ENSI-IHOKONTAKTIN TOTEUTUMINEN SYNNYTYSTAVOITTAIN HYKS SYNNYTYSSAIRAALOISSA 2015

ENSI-IMETYKSEN TAI IMEMISYRITYKSEN TOTEUTUMINEN SYNNYTYSTAVOITTAIN HYKS SYNNYTYSSAIRAALOISSA 2015

MITEN IMETYSTÄ VOI EDISTÄÄ SEKTIOISSA?

TAVOITE: SAADA IMETYS KUNNOLLA KÄYNTIIN

- Suunnitelluissa sektioissa on suurentunut riski, että imetys ei lähde ollenkaan käyntiin
  - Prior et al, Breastfeeding after cesarean delivery: a systematic review and meta-analysis of world literature. Am J Clin Nutr 2012;95:1113–35.
- Oppiiko lapsi imemään rintaa tehokkaasti?
- Kasvaako maitomäärä riittävän suureksi?

10 askelta onnistuneeseen imetykseen

1. Naistentautien ja synnytysten tulosityksikköön on laadittu imetyksen edistämisen toimintaohjelma, joka tarkastetaan ja päivitetään säännöllisesti. Henkilökunta on sitoutunut ohjelmaan.

2. Henkilökunnalle järjestetään toimintaohjelman toteuttamisen mahdollistava peruskoulutus sekä säännöllistä täydennyskoulutusta.

3. Lasta odottavat saavat tietoa imetyksen eduista ja sen onnistumisesta.

4. Vastasyntynyt nostetaan äidille ihokontaktiin välittömästi lapsen synnyttyä. Äitiä autetaan ensi-imetyksessä.

5. Kaikki äidit saavat imetysohjausta. Äitiä ohjataan käynnistämään ja ylläpitämään maidoneritys lypsäen, jos hän joutuu olemaan erossa lapsestaan.

6. Terve, täysiaikainen ja normaalipainoinen lapsi ei tarvitse lisämaitoa eikä muuta lisänestettä. Lisäruokaa annetaan lääketieteellisistä syistä.

7. Äitejä ja perheitä kannustetaan pitämään vauva ympärivuorokautisessa vierihoidossa.

8. Äitejä ja perheitä ohjataan imettämään vauvan viestien mukaan.

9. Tuttia tai tuttipulloa ei suositella käytettäväksi ennen kuin imetys sujuu ja vauvan paino on nousussa.

10. Äitejä ja perheitä ohjataan ottamaan yhteyttä neuvolaan ennen sairaalasta kotiutumista. Perheille annetaan tietoa imetyksen vertaistuesta.

VAUVAMYÖNTEISYYSKRITEERIT

- Vauvamyönteisessä sairaalassa alateitse tai sektiolla ilman yleisanestesiaa synnyttäneistä satunnaisesti valituista äideistä vähintään 80 % saa vauvansa ihokontaktiin heti tai viiden minuutin sisällä syntymästä.
- Ihokontakti jatkuu vähintään tunnin ajan, jos sen viivästyminen ei ole lääketieteellisesti perusteltua syytä.
- On suositeltavaa, että ihokontakti jatkuu pidempään kuin tunnin, koska imetyksen käynnistyminen voi kestää joskus kauemmin.

ENSI-IHOKONTAKTIN EDUT VASTASYNTYNEELLE

- Suurempi todennäköisyys imettää 1 ja 4 kuukauden kuluttua syntymästä
- Parempi kardiovaskulaarinen tasapaino
- Paremmat verensokerit
- Enemmän vuorovaikutusta äidin ja lapsen välillä
- Vähemmän itkua

Moore et al 2012: Early skin-to-skin contact for mothers and their healthy newborn infants. Cochrane review.

MITÄ HAASTEITA IHOKONTAKTIN TOTEUTTAMISEEN SEKTIOISSA LIITTYY?

- Vanhat toimintamallit
  - ihokontaktin toteuttaminen on uusi toimintatapa
  - Tiedon puute
- Leikkausosasto saattaa olla kaukana synnytyssalista tai lapsivuodeosastolta
  - Työtä ei olla suunniteltu niin, että kätilö ja lapsi kulkee koko ajan äidin mukana
- Äidin tai lapsen huonovointisuus.

Lähde: HYKS henkilökunnan haastattelut 2016

ERI TAPOJA LÄHTÄÄ EDISTÄMÄÄN SEKTIOIHOKONTAKTIA

- Kätilöopiston sairaala:
  - pilottitutkimus
  - hyvät käytännöt käyttöön
- Jorvin sairaala:
  - henkilökunnan haastattelu
  - henkilökunta suunnittelee tulosten pohjalta hoitopolun

KÄTILÖÖPISTO:

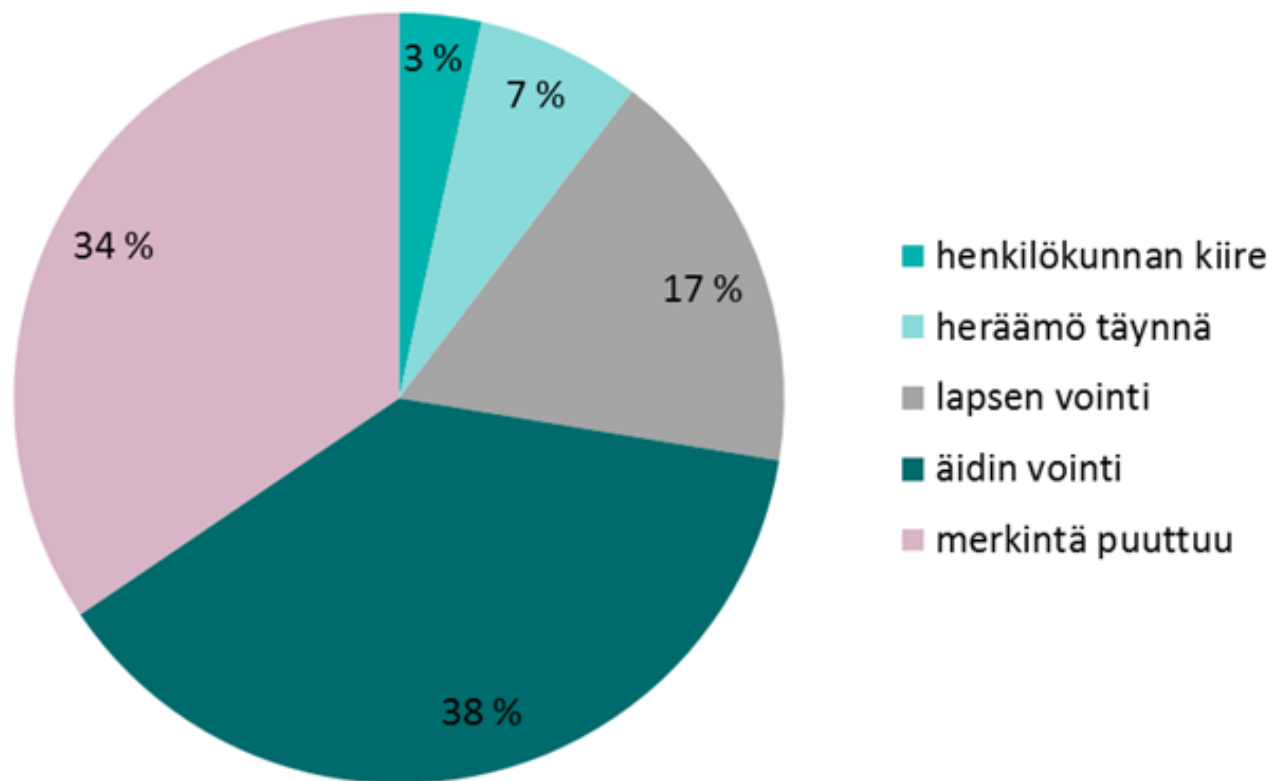
- Kerätään kirjallisuudesta hyviä toimintatapoja
- Testataan käytäntöjä käytännössä
- Kerätään tietoa toteutuneista ihokontakteista

TULOKSIA

- Täytettyjä lomakkeita 29
- Ihokontakti alkoi keskimäärin 8 min iässä
- Kolme lasta imi rintaa ensi-ihokontaktin aikana
- Ihokontakti kesti keskimäärin 23 minuuttia

IHKONTAKTIN PÄÄTTYMISEN SYYT

TARKENNETTIIN HOITO-OHJEITA

- Miten sektioon lähtevä kätilö uskaltaisi viipyä sektiosalissa kauemmin?
  - Raportti toisesta potilaasta vastaavalle hoitajalle
  - Vastaava hoitaja soittaa, mikäli on aiheellista palata aiemmin
- Mitä vastasyntyneelle pitää tehdä ennen ihokontaktia?
Mitkä asiat voivat odottaa?

JORVI: HENKILÖKUNTA LÄHTEE ITSE SUUNNITTELEMAAN HOITOPOLKUA

- Haastattelut kesällä 2016:
  - Mitä vaikutuksia ihokontaktilla on äitiin, lapseen ja imetykseen?
  - Mitä ovat hyväksi havaitut toimintamallit?
  - Mitä ideoita henkilökunnalla on ihokontaktin toteuttamiseksi?
  - Mitä haasteita ihokontaktin toteuttamiseen liittyy?
  - Miten leikkaussalihenkilökunta voisi edistää ihokontaktia?
  - Miten kätilö voisi edistää ihokontaktia?

PIENRYHMÄ TOIMINTAA

- Kätilöt lapsivuodeosastolla ja synnytyssalissa jaettiin pienryhmiin. Jokainen ryhmä pohtii hyvää hoitopolkua haastattelujen pohjalta.
- Jokaisen ideat ja huolet saadaan kuuluviin.
- Tavoitteena saada hoitopolku, johon mahdollisimman monen on helppo sitoutua.

KÄYTÄNNÖN VINKKEJÄ

- Sektiosalit saattavat olla kylmiä
  - Säilytä vauvan peittoa lämpökaapissa
- Tee vain välttämättömät heti lapsen synnyttyä
  - Punnitseminen ym. voivat odottaa
- Valmistele paikka lapselle
  - Riisu valmiiksi avopaidan toinen hiha
  - Voita siinko äidin lätkät siirtää selän puolelle?
  - Äidille ylimääräinen tyyny pään alle
- Kommunikoi
  - Liikenisikö leikkaavalta lääkäriltä enemmän tilaa?
  - Onko äiti hyvävointinen?

ESIMERKKI HOITOPOLUSTA

KERRO PERHEELLE SEKTIOIHOKONTAKTISTA

- Kerro mitä sektiossa tapahtuu
  - Miten vauva ryömii rinnalle
  - Miten vauvan vointia seurataan – nenä vapaana
  - Mitä tehdään jos äidille tai vauvalle tulee huono olo

INFORMOI VASTAAVAA KÄTILÖÄ

- Suunnitelmissa on viipyä vauvan kanssa äidin luona mahdollisimman pitkään
  - Raportti muista asiakkaista
  - Soitto perään, jos kätilöä tarvitaan takaisin jo aiemmin

VALMISTELE ÄITI

- Avopaidan toinen hiha riisutaan
  - tai mekko avataan valmiiksi
- Saisiko lätkät selkäpuolelle?
- Toinen tyyny, jonka saa laitettua pään alle, kun lapsi tulee ihokontaktiin

VAUVAN ENSIHOIDOT

- Huolellinen kuivaaminen
- 1 min apgar-pisteiden määrittelyminen
- Navan sitominen
- Auta ihokontaktiin

IHOKONTAKTIN TOTEUTTAMINEN

- Lämpimänä pitäminen
  - Peitto lämpökaapista
  - Lämmön seuranta
  - Tarvittaessa lämpöpussi
- Vastasyntyneen seuranta

ANNETAAN LAPSEN RYÖMIÄ RINNALLE

- Lapsi löytää parhaimman otteen rinnasta itse!
- Lapsi pääsee ryömimään, kun saa olla mahallaan äidin rintakehän päällä.

KÄTILÖN AJAN HYÖDYNTÄMINEN

- Leikkaussalissa voi
  - tarkastaa istukan
  - ottaa napaverinäytteet
  - kirjata

SIIRTYMINEN HERÄÄMÖÖN IHOKONTAKTISSA

- Vauva pitkittäin tai viistosti rintakehällä
- Äidin molemmat kädet vauvan ympärillä
- Ihokontaktia ei keskeytetä

MUISTA NÄMÄ

SEKTIO VAIKUTTAA LAPSEEN JA IMETYKSEEN MONELLA TAVALLA

Maitoa
heruttavaa
oksitosiinia
erittyä
harvemmissa
pulsseissa

Maitomäärää
säätelvä
prolaktiinitaso
nousee
huonommin

Suurempi riski
ettei äiti pääse
imetys-
tavoitteeseensa

Suurempi riski
viivästyneeseen
maidonnousuun

Lapsen
suolisto-
mikrobikanta
on erilainen.

IHOKONTAKTI
ON PARAS
PAIKKA
SEKTIOLLA
SYNTYNEELLE
VASTA-
SYNTYNEELLE

Parempi
lämpö

Paremmat
veren-
sokerit

Imetys
käynnistyy
varmemmin

Äiti toipuu
nopeammin

Ihokontaktin
tulisi jatkua,
kunnes lapsi
itse lopettaa
imemisen

VASTA-
SYNTYNEEN
TULISI PÄÄSTÄ
IHOKONTAKTIIN
VIIMEISTÄÄN
5 MIN IÄSSÄ,
VÄHINTÄÄN
TUNNIN AJAKSI

KIITOS!